

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952 чылда үндүзүстөгүсү.

1952
ФЕВРАЛЬ
29
ПЯТНИЦА
№ 41 (2471)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Б О Х У Н Г У С О Л У Н Д А :

Н. В. Гогольдун өлгөн хүнүндөн бээр чүс чыл болганынга (1 арыч).
Областын колхозтарында тудуг ыяжынын белеткелинин чоруп турары (1 арын).
«Колхозтарнык» отчет-сонгулдалык хуралдары (2 арын).

А. Лепешкин. — Бөлгүмге кичээлди канчаар эртирип турары (2 арын).
Д. Краев. — Культур-чырыдышыкын ажылынга удуртулганы күштелдирер (3 арын).
П. Ушаков. — Мал ажылын хөг-

жүдери — чугула сорулга (3 арын).
Б. Максимов. — Суму Советинин ажылында четпестерни болдурбас (3 арын).
Х. Байкаров. — «Ховунун оглу» (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Областын көдээ ажил-агыйын чаа көдүрлүүшкүнче!

Бо хун областын колхозтарынын даргалары боттарынын чөвүлөт хуралына чыгып, 1951 чылда колхозтарынын ажылынын түннелдерин алгаш 1952 чылда көдээ ажил-агыйнын улам ынайгы көдүрлүүшкүнүнүн талазы-биле сорулгаларын чугаалайып шийтирлээр.

ВКП(б) ТК-нын, совет чазактын, хун-бүрдө дузаламчызынын, база эш Сталиннын тыва улустун дугайында сагыш човаашкынын ачызы-биле бистин областын улус ажил-агыйнын хөгжүлдесинде улуг өскерилгелер болгулаан.

Совет Тыванын ажилчы чоннарынын дугайында сталинчы сагыш салышкын болза, көдээ ажил-агыйнын социалисттик чаартылгазын эң дүргөн ботандыраарычте күч-ажыл чы араатарны сорук кирип турар.

Олар хуу ажил-агыйга бодарга, коллективтик ажил-агыйнын артык чоруун бузуреп билгеш, шыдалгыр амыдыралдын карачанын шын оруунда — коллективизациянын оруунда быжы-биле туруп алган.

Чүглө чангыс 1951 чылда үш мүн кире хуу ажилдык араат ажил-агыйлар колхозтарга кирген. Ам араат болгаш тараачын ажил-агыйлардын 85 хуузу коллективтик ажил-агыйларда катышкан. Муруннда ээн куреп, база кышкун өглөр тургыш черлерде ам делгем, чырык бажынарлык чаа колхозчу суурлар өзүп үнгөн.

Колхозтарда тарылга шөлдеринин калбарганынын болгаш нийтинин мал ажылынын хөгжүлдесинде түннелде бистин областа социалисттик сектор көдээ ажил-агыйда кол сектор апарган. 1951 чылда колхозтарын тарылга шөлү бугу тарылга шөлүнүн 86,4 хуузу, а нийтинин колхозчү мал ажылынын бөг-деңизин ам 56,9 хуу болуп турар.

Совет Тыванын колхозчу тараачынары эш Сталинга чоруткан чаагада алган күлээлгелерин күүседир дээш демисеип тургаш, колхозтарын организас, ажил-агый талазы-биле быжыдар, улус ажил-агыйдын планнарын күүседир талазы-биле 1951 чылда улуг чедишкенини чедиш алган.

Көдээ ажил-агый күрүндөн чыл-бүрү хөй санын машина-техникасы ап турары-биле көдээ ажил-агыйнын механизастаашкыны улам-на калбарып турар. 1951 чылда бугу хову ажилдарынын 92 хуузу машина-трактор станцияларынын техникасы күжү-биле чорутуунган. Бүгү дүжүттүн 50 хуу хирезин комбайн-биле ажаап алган. Колхозтарнын тарылга шөлү 1950 чылга үдүр 1951 чылда 18,7 хууга өскөн. Совет чазактын берип турар күчүдүг техникасы колхозчу тараачынарын күш-ажылын үдү-биле чингедип, көдээ ажил-агыйнын бүгү ажилдарын чедишкенини күүседир арганы берип турар.

Областын колхозтары нийтинин мал ажылын хөгжүдеринын үш чыл планын чедишкенини күүсеткен. Күрүнге эт, дүк дужаалгазынын планнарын хуусаа бетинде элээн ажы күүсеткен.

Чамдык колхозтар, мал ажылынын фермалары болгаш социалисттик мал ажылынын муракчылары нийтинин мал ажылынын баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедилер талазы-биле эки көргүзүлгелерик болган. Чөөн-Хемчик районун колхозтары хөй малды чылда ийн удаа ооддалып тургаш төрүүр 100 хөй бүрүзүндөн ортумаа-биле 116 хураганы алган. Ол районда «Октябрь» 30 чыл ою» колхоз ындыг арга-биле 100 хөйдан 148 хураганы, дүк кыргылдазын ийн удаа чорудуп тургаш, бир хөйдан 1,9 килограмм дүктү алган. Бин-Хем районда чылда бир инектен-не 1460 литр сүт саап алган. М. Степанова, 13 хавандан, 328 хаван оолдары өстүрүп алган. М. Суворова, 154 беден 154 кулч алган Эрзин районда К. Дамба

Чогаалчы К. А. Фединни Күш-ажылдын Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар дугайында СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫЫ

Уран-чечен литература талазы-биле кайгамчыктыг алдар-хаваагазы дээш, төрүтүнгенинде бээр алгаш хар харлаанын таварыштыр чогаал-

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун секретари Н. ШВЕРНИК, СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун секретари А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1952 чылдын февраль 25.

чы Константин Александрович Фединни Күш-ажылдын Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар.

Чогаалчы К. А. Фединни Күш-ажылдын Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар дугайында СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫЫ

Уран-чечен литература талазы-биле кайгамчыктыг алдар-хаваагазы дээш, төрүтүнгенинде бээр алгаш хар харлаанын таварыштыр чогаал-

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун секретари Н. ШВЕРНИК, СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун секретари А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1952 чылдын февраль 25.

Н. В. Гогольдун өлгөн хүнүндөн бээр чүс чыл болганынга

ГОГОЛЬДУҢ ШИИЛЕРИН ҮНДҮРЕР ДЕП ТУРАР

Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдун өлгөнүнден бээр 100 чыл болур оюнга бүгү совет улус белеткенип турар. Ол турскаалдык хунге Тыва областын национал театры база-ла белеткенип турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

УЛУГ ЧОГААЛЧЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА ИЛЕТКЕЛДЕР

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдун өлгөнүнден бээр 100 чыл болган оюнга белеткел ажилдарын районунуң партия, совет хөй-ниити организациялары, культур-чырыдышыкынын албан черлери калбаа-биле организастап чорудуп турар.

Улуг орус чогаалчынын амыдыралы болгаш ажил-чорудулгазынын

ФОТОМОНТАЖ ДЕЛГЕЛГЕЗИ

Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдун хунун эртирер дугайында белеткелдер Сүт-Хөл районода калбарган. Районунуң 7 чыл школазынын бажыкылары эштер Сидорова, Нестерова, олар сөөлгү үеде ол школанын класстарынга Н. В. Гогольдун дугайында элээн хөй лекция болгаш беседаларын кылган. Оон ынай Гогольдун амыдыралынын база чогаалчы ажил

КӨДЭЭ КЛУБТАРДА БОЛГАШ БИБЛИОТЕКАЛАРДА

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районунуң партия, совет, хөй-ниити организациялары болгаш культур-чырыдышыкынын албан черлери улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдун өлгөнүнден бээр 100 чыл болур оюнга белеткел ажилдарын эки чорудуп турар.

Улуг чогаалчынын амыдыралы болгаш ажил-чорудулгазынын дугайында илеткелдерин «Совет Тыва» болгаш «Май бири» колхозтарга, Севи болгаш Сысты-Хем көдээ советтерге ВКП(б) райкомунун чанында илеткелчилер бөлүгүнүн кижигинери барып турар. Ол ышкыш район төвүнгө болур хуралга Тоора-Хем чеди чыл школазынын литература

«РЕВИЗОРДАН» ҮЗҮНДҮНҮ БЕЛЕТКЕП ТУРАР

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Тес-Хем районунуң партия, совет болгаш хөй-ниити организациялары улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдун өлгөнүнден бээр 100 чыл болур оюнга белеткел ажилдарын эки чорудуп турар. Берт-Дайда Ленин аттыг колхозта көдээ клуб бар. Ында улуг чогаалчынын амыдыралын болгаш ажил-чорудулгазынын көргүскөн номнарын, фото-чуруктарын болгаш плакаттарын делгеп тургускан. Ол ыш-

каш Чыргаладыда Калинин аттыг колхозта кызыл өг бар. Ында база-ла үстүндө ышкыш чүдүлдери кылган.

Районунуң культура бажынынын чанында бот-тывынгыр уран-чүл бөлгүмүнүн киржикчилери ол турскаалдык хунге таварыштыр улуг чогаалчынын «Ревизор» деп комедиязында үзүндүнү болгаш чечен номчулгаларын белеткел турар.

Улуг чогаалчынын амыдыралы болгаш ажил-чорудулгазынын көргүскөн номнарын, фото-чуруктарын болгаш плакаттарын делгеп тургускан. Ол ыш-

каш Чыргаладыда Калинин аттыг колхозта кызыл өг бар. Ында база-ла үстүндө ышкыш чүдүлдери кылган.

Районунуң культура бажынынын чанында бот-тывынгыр уран-чүл бөлгүмүнүн киржикчилери ол турскаалдык хунге таварыштыр улуг чогаалчынын «Ревизор» деп комедиязында үзүндүнү болгаш чечен номчулгаларын белеткел турар.

Улуг чогаалчынын амыдыралы болгаш ажил-чорудулгазынын көргүскөн номнарын, фото-чуруктарын болгаш плакаттарын делгеп тургускан. Ол ыш-

каш Чыргаладыда Калинин аттыг колхозта кызыл өг бар. Ында база-ла үстүндө ышкыш чүдүлдери кылган.

Районунуң культура бажынынын чанында бот-тывынгыр уран-чүл бөлгүмүнүн киржикчилери ол турскаалдык хунге таварыштыр улуг чогаалчынын «Ревизор» деп комедиязында үзүндүнү болгаш чечен номчулгаларын белеткел турар.

Улуг чогаалчынын амыдыралы болгаш ажил-чорудулгазынын көргүскөн номнарын, фото-чуруктарын болгаш плакаттарын делгеп тургускан. Ол ыш-

каш Чыргаладыда Калинин аттыг колхозта кызыл өг бар. Ында база-ла үстүндө ышкыш чүдүлдери кылган.

Районунуң культура бажынынын чанында бот-тывынгыр уран-чүл бөлгүмүнүн киржикчилери ол турскаалдык хунге таварыштыр улуг чогаалчынын «Ревизор» деп комедиязында үзүндүнү болгаш чечен номчулгаларын белеткел турар.

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар. Оон-биле чегелештир композитор Кайданын удуртулгазы-биле ол хунге тускай концерт номерлерин база белеткел турар.

Улуг чогаалчынын хунун таварыштыр национал театрынын коллективни оң «Ревизор» деп комедиязынын бир дугаар кезеэн театрынын кол

режиссёру Забродинин удуртулгазы-биле тыва дылга болгаш «Кадальнышкын» деп шиниз режиссёр Стаховскийнин удуртулгазы-биле орус дылга белеткел турар.

ССРЭ-нин Дээди Советинин сессиязынга алдар кылдыр

МАГНИТОГОРСК. Хоорайнын металлургулары СССР-нин Дээди Советинин сессиязынга алдар кылдыр стахановчу ээлгедге кирген ажилдап турар.

Сталин аттыг металлург комбинатынын домназында ажилдап турарлар болгаш кан эзилдикчилери Титаренко, Фокин болгаш Князев ээлгедге эзилдикчилерин бүдүрүлгенин улуг чедишкенин чедиш ап турар. Олар февральдын бири чартында хөй-хөй

шойларны болгаш канын эзилдикчилерин Сөөлгү хуннерде кан эзилдикчилери эзилдикчилерин хөй кезин дүргөн эзилдикчилерин арга-зы-биле кылган № 2 маренчи цехте кан эзилдикчилери Титаренко, Фокин болгаш Князев ээлгедге эзилдикчилерин бүдүрүлгенин улуг чедишкенин чедиш ап турар. Олар февральдын бири чартында хөй-хөй

шойларны болгаш канын эзилдикчилерин Сөөлгү хуннерде кан эзилдикчилери эзилдикчилерин хөй кезин дүргөн эзилдикчилерин арга-зы-биле кылган № 2 маренчи цехте кан эзилдикчилери Титаренко, Фокин болгаш Князев ээлгедге эзилдикчилерин бүдүрүлгенин улуг чедишкенин чедиш ап турар. Олар февральдын бири чартында хөй-хөй

Металлистернин чедишкени

ЧУСОВОЙ. Чусовойнуң металлургулары СССР-нин Дээди Советинин сессиязынга алдар кылдыр стахановчу ээлгедге кирген ажилдап турар.

Сталин аттыг металлург комбинатынын домназында ажилдап турарлар болгаш кан эзилдикчилери Титаренко, Фокин болгаш Князев ээлгедге эзилдикчилерин бүдүрүлгенин улуг чедишкенин чедиш ап турар. Олар февральдын бири чартында хөй-хөй

шойларны болгаш канын эзилдикчилерин Сөөлгү хуннерде кан эзилдикчилери эзилдикчилерин хөй кезин дүргөн эзилдикчилерин арга-зы-биле кылган № 2 маренчи цехте кан эзилдикчилери Титаренко, Фокин болгаш Князев ээлгедге эзилдикчилерин бүдүрүлгенин улуг чедишкенин чедиш ап турар. Олар февральдын бири чартында хөй-хөй

шойларны болгаш канын эзилдикчилерин Сөөлгү хуннерде кан эзилдикчилери эзилдикчилерин хөй кезин дүргөн эзилдикчилерин арга-зы-биле кылган № 2 маренчи цехте кан эзилдикчилери Титаренко, Фокин болгаш Князев ээлгедге эзилдикчилерин бүдүрүлгенин улуг чедишкенин чедиш ап турар. Олар февральдын бири чартында хөй-хөй

Колхозтун орулгазы улгаткан

НАРЫН-ХУДУК. (Ставрополь край). Ставрополь крайнын Степановский районунда Ленин аттыг «Страна Советов» болгаш Буденный аттыг колхозтарнын отчет-сонгулдалык хуралдары болуп эркен.

«Страна Советов» көдээ ажил-агый артелинин колхозчулары улуг чедишкенини чедиш алган. Олар мал ажылын хөгжүдеринын планын бүгү көргүзүп талазы-биле ажы күүсеткен. Көдээ ажил-агый артелинин орулгазы—8 миллион рубль болган. Колхозчу бүрүзүнүн ажилдап алышкыны ортумаа-биле 465 күш-хүнү ажып турар.

Колхоз баштаар черинин отчетун чугаалайып көргөш, көдээ ажил-агый артелинин кижигинери хову ажилдарын, хөй дүгү кыргырын долузу-биле механизастааш деп шийтирлээр. Мал турар кажжааларын болгаш культур-амыдырал албан черлеринин улуг тудулганын туруп тургусканын демделеп турар. Ол ажилга үш миллион ажыг рубльды чарыгдаары көрдүнүп турар.

Ол районун бүгү колхозтары эртен чылын чүс-чүс миллион орулганы алган.

Мал ажылы бедни-биле хөгжөөн колхоз

ЛЕНИНАБАД. Таджик ССР-нин Ленинад районда улугтар катышкан Жданов аттыг колхоз эркен чылдын көдээ ажил-агый түннели үндүргөн. Көдээ ажил-агый артелинең хонунуң торгу коннарнын районда эң бедик дүжүдүн алган. Колхозтун фермаларында 17 муң ажыг мыйыстыг улуг мал, шээр мал болгаш чылгы мал бар.

Малдын уксаалыг чоруун бедилеринче улуг кичээлге колхозка салдырган. Уксаалыг малдарын алды фермаларын тургускан. Ангор өшкүлери фермазында 5 муң үрелги маллар санатынып турар. Карабай уктуг айттарын болгаш чүк мал-

дарын фермаларын тургускан. Колхозчуларын нийти хуралы инектин чангыс ай кажжазынын тудуунун дугайында шийтирли үндүргөн. Ол шийтирде суг дамчыдылганын киирерин, мал чеди белеткээринин ажилдарын механизастаарын, электри саалданын организастаарын, силос суургаларын, сүт заводу тургусканын айткан. Жданов аттыг колхозтун үдгери-биле Сталин аттыг «Большевик» болгаш Ворошилов аттыг көдээ ажил-агый артелини мал ажылынын фермаларын механизастап турар.

Ол районун бүгү колхозтары эртен чылын чүс-чүс миллион орулганы алган.

Ыяш белеткээр бүдүрүлгелер тургустунган

ПЕТРОВЗОВОДСК. Ругверский, Кемский, Пудожский, Сегозерский, болгаш Петровский районнарда ыяш белеткээр чаа-чаа бүдүрүлгелер тургустунуп турар. Бо чорук болза, миллион-миллион кубометр курлавыр ыяштагы арга-арыгларын ажылаар арганы бээр.

Ыяшчыларга суурларын тудуп турар.

Чернореченский, Лапланский, Тракторный, Чирокемский, Лосингорский болгаш еске-даа суурларда тудуг ажилдарын калбартып чорудуп турар.

Амгы үеде ажилдап турар бүдүрүлгелерин чанында он-он суурларын тургузуп турар.

Областын колхозтарында тудуг ыяжынын белеткелинин чоруп турары

Тудуг материалдарынын белеткел эки

ТУРАН. (Телефон-биле). Бин-Хем районда «Кызыл сылдыс» көдээ ажил-агый артели (даргазы эш Мактар, тудуг бригадир эш Бүлүчүей) 1952 чылдын тудуг материалдарын белеткээр ажилды эки чорудуп турар. Ол колхозтун тудуг бригадазы эртен чылын тудуг ажилдарынын талазы-биле обласка бир дугаар черни эжелээни-биле ВКП(б) обкомунун болгаш облуккомунун шийчири Кызыл тугун чаалап алган.

Бо чылын ол тудуг бригадазы база-ла багай эвес ажилдап турар. Олар ам ийн автомашина кирер гаражты тудуп доозуп алган. Бо чылдын планында олар ам-даа үш чурталга бажындарын, бир электри

станциязын, тууйбу заводу, куш кажазын, чугай өртедир черин тудугларын болгаш бир пилорама тургузуп журулуп. Олар үстүндө сорулгаларын чик күүседип шыдаарлар.

Устүндө тудугларга хергелээр ыяш материалдарын белеткел багай эвес чоруп турар. Ам 260 чудуктары колхозтун төвүндө дүжүрүп алган. Колхозтун 1952 чылда тудуг планын чогуур өйүндө бедик шынарды күүседирин барымдалаш бүгү колхозчулар неделянын дыштагыр хун санында-ла тудуг ажилынга шупту киржир деп шийтирлеп алган.

Ыяш белеткелинин муракчылары

Каа-Хем районда «Ленинчи орук» көдээ ажил-агый артелинде тудугга хергелээр ыяш белеткел эки чоруп турар. Тудуг бригадазы бригадир эш Ф. Тараконтовтун удуртулгазы-биле он хонук иштинде 250 кубометр тудуг ыяжын кескен. Кестинген ыяштын чүс ажыг кубометрин автомашина оруунга чеди сөөртүп белеткээр. Тудуг шөлүндө 40 ажыг кубометр ыяш экпек дүжүртүнгөн.

Тудуг ыяжынын белеткелінде ажилдап турар кижилерден Ш. Сал-

чак, О. Бюду болгаш А. Юртаев күш-ажылга кызымакай ажилдап, үлегержи болуп турар. Ол ышкыш ында ажилдап турар комсомолчу кыстар Анай, Кижиймаа олар кызымакай ажилдап, ажил нормазын хун-буруде 130—140 хуу күүседип турар.

Ыяшты машина оруунче сөөртүп ажилдап турар комсомолчу Халып болгаш Безносос олар онашкан ажилын эки күүседип турар.

Ыяшты машина оруунче сөөртүп ажилдап тур

Колхозтарда отчёт-сонгулдалыг хуралдары

Коллективтиг ажил-агыйның хөгжүлдөзү

Чоокта чаа Улуг-Хем районда улгатыр катышкан Киров аттыг көдөз ажил-агый артелиниң отчёттуг хуралы болуп эртен.

Большевик партияның Совет чактын база улуг башкы Сталинның хун-бүрүдө көргүзүп турар дуздаламчынын болгаш сагыш салдышынын ачызында колхозчу чагай амьдырал өзүп, быжыгып турар деп колхоз даргазы эш В. Андросов отчёт илеткелинге чугаалаан. Колхозтун ажил-агый, күдүтүрүзү чыл келген тутум сайырап турар. Эртен отчёттуг үлөргө бодаарга 1951 чылдың дургузунда колхоз улуг чедикшипкенин чедип алган. Тарылга планын амыр куусеткен. Күрүнө мурнунга хүдээлелерин чүглө куусеткен эвес, харын амыр куусеткен. Күрүнөге тараа дужаалгазын 103 хуу, эгити 105 хуу, дүктү 300 хуу куусеткен. МТС-ке натура-төлөгезин бүрүн куусеткен.

Колхозтун мал ажил-агыйн өзүлдөдөгү болган. Планада көдүнгенинге үдүр чылгынын планын 114,4 хуу, мыйыстыг бода малдын — 108 хуу, шээр малдын — 111,4 хуу, хаванын — 168 хуу куусеткен. Мал ажилынын үш фермалары амырдал турар.

Колхозчу суур өскөн болгаш чаа-чаа тудулар көвүдөп, өрдүк бажыңче шилчининин сөгүтүзү амыдырал кырында боттанып турар. Дөрт чылдын мурнунда ээн куруг хову турган Чодураанын шөүл ам чаа суур болуп, чагыс-ай хевирлиг бажынар-биле тургустунган. Колхозта чеди чыл школы 1951—1952 өөредилге чылында ажытылган. Кижил эмнедизиниң пунктузу, магазин амырдал турар. Колхозта телефон харылзаасы бар. Чазаныр черин болгаш чунар-бажыны тургускан. Тууйбу кылдар чер 34.000 тууйбуну кылып бүдүргөн, 1951 чылдың дургузунда 17 колхозчу өөргө тууйбу-биле кылган печкалар-биле хандыртылган. Олар хобти быжырып, мурнундазынга бодаарга черде элээн күдүтүлдү амыдыралда чурттап турарлар.

Колхозчулар бо чылын бир күш-хүнүнү 3 килограмм тарааны алганнар. Тудугда коммунист эш Седип 1103 күш-хүнүгү болуп, 3.321 килограмм тарааны, 1433 рубльды алган. Чылгычы коммунист эш Кызыл-оол 1646 күш-хүнүгү болуп, 4938 килограмм тарааны, 2139 рубльды алган. Бир дугаар хову бригадасында эш Натпит-оол күш нормазын 100—120 хуу куусетип турар.

Колхоз механизастыгын техникун бүрүн-биле ажылап турар. Ол херекке Шагаан-Арыг МТС-ни улуг дуздаламчыны чедирген. Тараа алышыкынын үезинде чагай дүжүттүн ховуларынга «Сталин» — 6 деп боду чоруур ийи комбайнар амырдал турган. Часкы, күш хову амырдалыга МТС-тин комбайнеру эш Бондарев, колхозчу комбайнчы эш Сундуй-оол, трактористер эштер Ничулин, Мартышка, Оякы, керосин сөөрткүчүлери коммунистер Шивит-оол, Узун-кыс болгаш өскө-

даа мурнакчыларын хуралга демдеглээ. Бо хүнде колхоз 230 өөргө чедир өскөн. Отчёттуг үениң дургузунда бүгү колхозчуларның хуралы 9 удаа, баштаар черин хуралы 17 удаа болган.

Ындыг болза-даа, Киров аттыг көдөз ажил-агый артелиниң организастиг ажылдарында четпестер барын илеткелчи тодаргай чугаалаан, база колхозчулар боттарынын саналдарынга чиди-биле шүгүмчүлөп илереткенер.

Колхоз сизген белеткелиниң планын чүглө 37 хуу куусеткени тергип четпес. Мал кадарчыларының харысалгазын улгатырбаан, олардан негелдени кошкак тургускан. Тарылга шөдүнүң чемижидилгезин болгаш оон чайгы ажаалгазын эки организастваанынын түңгелдинде тараа культураларынын га бүрүзүндөн алза чогуур дүжүдүнүң чагысы-даа куусетимиз. Чер ажил-агыйның агротехниктиг чурмунарын шыңгыс сагывай турар.

Колхозта үчтү болгаш отчёт андаа экиживейн турар. Колхозчуларын амырдал күш-хүнүнүн чогуур үелеринде санавайн турар болгаш колхозчуларын дептерлеринге демдеглөвейн турар. Учтүчүктарын харысалгазын бедидер дугайында бригадирлерин олардан негелдизи кошкак.

Күш-ажылын быжыг сагыла-чурму Устав ёзуулар сагывай турар. Чүл дээрге, күш-ажыл кылып шыдаар колхозчулардан 86 кижил күш-хүнүнү минимуну куусетип болгаш 14 кижил чыл дургузунда чагыс-даа күш-хүнү амырдал албааны тергип четпес.

Малга чылыг кажалар тудар, мал ажилынын фермаларының төптерин сайырадырыңче эвээш кичээңей салып турар. Оон түңгелдинде чылыг малдын кажаларын тудар план куусетимиз, ыңчангай тудуг сууржылганын планын 85 хуу куусеткен. Тутунган бажынарнын кыдышалары болгаш иштики дери-гелери чок болуп турар. Сууриң бажынарнын херимелдирер, ногаанчыдар амырдал чорутузмай турар.

Оон-биле чергелештир колхозтун ревизия комиссиязы (даргазы эш Власов) көдөз ажил-агый артелиниң Уставында айткан эргелерин долузу-биле ажылавайн, чүгле кампания амырдал үезинде амырдал турары ол комиссиянын илеткелден болгаш колхозчуларның шүгүмчүлелинден тодаргай көзүлгөн.

Колхозта бо чылдын часкы тарылгазынга белеткел сула. Урезиниң четчези-биле уруп алза-даа, арыглашыкынын темпизин кончуп оожум. Чепсек-херекселдин болгаш дери-херекселдин септелгезинче ам-даа кирбейн турар.

Ам сорулга болза, колхоз баштаар чер отчёттуг хуралга илеретинген четпестерин узуткаарын хемчеглерин алыры болгаш моон сонгаар колхозту организа, ажил-агый талазы-биле улам быжытларынче кол кичээңейн салдыры болур.

Д. АРАКЧАЛ.

Нитиниң ажил-агыйн быжыдар

Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтун отчёт-сонгулдалыг хуралында колхоз эртен чылын ажил-агый талазы-биле элээн амырдалын чоруткан деп колхоз даргазы эш Берзи илеткелинге чугаалаан.

Колхоз күрүнөге дужаар эвт, дүк, тараа планнарын куусеткен. Мал өстүрериниң күрүнө планын куусеткен. Чылгычы Селик бүдүрүлгө планында 50 кулун өстүрүп алыр турган, 63 кулуну өстүргөн. Хойжу Натпит 205 хураганын, инекти Кызыл-оол 68 бызааны менди доруктуруп алган.

Колхоз баштаар черинин, оон даргазы турган Ак-Ламанын харысалга чок амырдалында колхозтун амырдал улуг четпестер барын хуралга илереткен. Отчёттуг үениң иштинде 168 баш мал аарыгдан болгаш яны-бүрү чылдагааннардан хараан. Чамдык кадарчылар: Матпаа-Кара 34 баш шээр малды, Сандак 2 борбаны, Доржу 1 борбаны ис чок чидирген болгаш 3 чылгы малды бөрүге чидирткен. Колхозтун хой ажилынын фермазынын эргелекчи Т. Санаа саны хой анык малга орнаар чүве деп алгаш, колхозтун 56 өшкү, сергезин колхозчуларга бодунун туразы-биле үлөп бергеш, амга чедир эгидип албаан.

Көдөз ажил-агый артелиниң Уставын үрөп, нитиниң ажил-агыйыга хора чедирер чоруктар бар турда-ла колхоз баштаар чер калдыг-даа хемчег албайн, аңаа эжепип турганы окта болбас. Колхозтун ревизия комиссиязы, оон даргазы эш Өргөжи бо талазы-биле база хемчег албаан болгаш бо дугайында ол комиссиянын илеткелден тодаргай

Колхозчу бүрүзүн колхоз бүдүрүлгезинче

Кызыл районун Сесерлиг сумузунда «Баян-Хем» колхозтун отчёттуг хуралы февраль 19-та болуп эртен. Отчёт илеткелди колхоз даргазы эш Дамдын кылган.

1951 чылда колхоз мал ажилынын талазы-биле элээн чедикшипкени болган. Мал өстүрериниң күрүнө планын нитизин-биле 109 хуу, оон иштинде чылгыны 119,2 хуу, инекти 102,6 хуу, хой, өшкүнү 107,2 хуу, хаванын 225 хуу куусеткен.

Күрүнөге эвт дужаарын планын 100,9 хуу, дүктүң планын 141 хуу куусеткен. Колхозчуларын кызымакый күш-ажылы-биле өстүрүп алган бедик дүдүдү агаар-бойду-стүң эки эвес таварылгазы — долу кагышыкынынга таварышкан болза-даа, колхоз күрүнөге дужаар тараа планын куусеткен, МТС-ке натура-төлөгезин база куусеткен.

Отчёттуг үениң иштинде 41 колхозчу өөргөлөр өгөлдер чаа бажынарже шилчээ. Колхозчуларын 53 орутларын ында эге школада өөренип турар.

Моон-биле чергелештир анык колхозтун ажилында элээн четпестер барын отчёттуг хуралга демдеглээ. Бүдүрүлгө планында көрдүң чылдың орулганынын түнүн болгаш күш-хүнненин түнүн чедир куусетпез. Эртен чылын мал ажилынын тудуларын планын чедир куусетпезинден инек малдын чамдызы кажаа чок черде туруй

Бөлүмгө беседаны канчаар эртирип турарың

ВКП(б) төөгүзүн өөренип турар бөлүмнениң дыннакчыларынга эки билигин шингээринин база бир чугула аргазы болза, дыннакчылар-биле беседалажышыкынын утка-шынарды солун кылдыр тургузары болур. Пропагандаст болза, дыннакчылар-биле беседалажышыкынын солун болгаш утка-шынарды кылдыр тургузар дээш баш бурунгаар эки белеткенир, эки дуржулгаларын өөренип алыр ужурут.

Мен, областын алдын трестизин эргелелинде партия эге организа-циязынын чанында «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» өөренир бөлүмдө пропагандаст турар мен. Бөлүмдө 16 кижил өөренип турар. Дыннакчылар «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» Ленин — Сталинның чогаалдары-биле холбаштырып өөренип турар. Өөредилге чылы эгелээнинден бээр бөлүмүнүң чагыс-даа кичээли үзүлбээн, 15 кичээлдерин эртирген. Бо аразында бөлүмүнүң дыннакчылары «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» Ленин — Сталинның чогаалдары-биле холбаштырып өөренип дооскан.

Бистин бөлүмүвүсте кичээлдерин чорудулганы мындай аныктыг хевирге тургустунган: кичээлдин баштайгы шагында эртен материалдарын дыннакчыларын канчаар шингээдип алганын хынап көөрүнүң талазы-биле беседалажышыкын эртер, а сөөлү шагында улаштыр өөренир теманын талазы-биле пропагандаст чугаазы болур.

Дыннакчылар-биле беседалажышыкында белеткенип турар үемде, дыннакчылардан долу харынын алыры-биле тургузар айттыгыр бү-

рүзүңгө билдингир хевирин баш бурунгаар бодап тып, беседалажышыкынын эртериниң тодаргай планын тургузуп алыр мен. Ол планга кирип турар чамдык берге айттыгыларын дыннакчыларын билди алгырында белен кылдыр үрүмкөстүп турар мен. Кажан дыннакчылар беседалажышыкында белеткенип турар үемде, олар эки белеткенип алзынар дээш улуг кичээңейин салып, оларнын билбей барган айттыгыларынга дуздалап, тайлыбырлап берип турар мен.

Өөренир тема дугайында чугаамны эгелээримди мурунда дараазында болур беседалажышыкынын айттыгыларын дыннакчыларга таныштырып, белеткениринге херектиг кол болгаш немедө литератураларнын аттарын сүмөлөп бээр мен. Ханы белеткениринге күзөлдүг чамдык эки белеткелдиг дыннакчыларга теоретиктиг журналдарга парлатынган темага хамаарылгалы чүдүлдерин чогууртунуу база сүмөлээр мен. Ол ышкак беседалажышыкынын эгелээрин мурунда чугаалажыр дээш айттыгыларын катал тодаргай-лавышаан, беседанын сорулганынын дугайын кысказы-биле чугаалап бээр мен.

Беседалажышыкын кичээлин эгелээш, дыннакчыларын мурнунга айттыгынын салгаш, харылаарын күзөөп дыннакчыга сөс бергеш, оон харылаанын кичээңейип дыннап, билди алган байдалын болгаш белеткел үезинде анаа таварышкан бергелерин анализтеп көрүп, чедир харылавайн барган болгаш өскээр билди алган черлерин демдеглөп алырар мен. Баштайгы дыннакчынын чедир харылавайн барган

айтырын долур харылаарынга кым сөс аларын дыннакчылардан айттырар, оларнын харылаарынга нити идекпейн өөренип көргөш, кичээлге чүве чугаалаарында дилдим ийлик, азы идекпей чок чамдык дыннакчыларын бирезиниң адын адааш анаа сөс бээр мен. Айттыгынын харылаптар кылдыр белеткенип алган-даа болза, ону туруп келгеш харылап чугаалаарында дилдимес дыннакчылар турар, а мен ындай дыннакчыларга харылаарын оралдажыр мен. Ылангыя бистин бөлүмүвүсте эштер Михайлов, Баранов, Бабарыкина олар баштайгы үемде черле боттарынын күзөлдү-биле айттыгы харылаваас турганнар, а мен оларын тургузуп хой харыла-дып турган мен, ам оларнын кичээлге ындай идекпей чок чоруу чиктеш, өске дыннакчылар ышкак боттарынын күзөлдү-биле харылап турар идекпейлиг дыннакчылар аларганнар.

Чамдыкта салган айттыгыр дыннакчыларга билдинмейн бергелдей бээр, ыңчангай дыннакчылар чугаалаарын күзөлдөп олуруп бээр, а мен ындай таварылгаларда айттыгынын өске хевир-биле чингедей айттырар мен, ыңчангай ам дыннакчылар харылаарын күзөп, сөс бээрин дилеп эгелээрлер. Беседалажышыкында белеткениринге дуздалап тургаш база чүве чугаалаарында дилдимес дыннакчыларга айттыгы салып, чугааладып тургаш, мен дыннакчыларын шүптүзүнүң беседалажышыкында идекпейлиг киржир чоруун чедип алырар мен.

Өөренир тема дугайында чугаамны чорудуп турар үемде көргүзүлгүт

чүве чок болган. Часкы тарылгага 14 тонна үрезин четпейн турар, ону тыптынарнын арга хемчеглерин албайн турар болгаш бар үрезинерден 27 тонна тараа арыглатынмаан. Көдөз ажил-агыйнын чепсек-херекселдин септелгезин чурттайн турар. Колхоз эртен чылын сизген белеткелдиниң планын куусетпезин хирезинде-де 6 сараат сизген кажалал камгала-ваанындан малга төчөгөдөдип каалканын хуралга илереткен. Ам кыш-талгарда мал черинин курлавыры чок болуп турар.

Колхоз эртен чылын тудуг планын куусетпезин болгаш кылган тудуларыннын шынары кууду болган. Тудуг бригадасынга 20 ажыг кижини быжытла-даа, херек кырында 6-7 хире кижил амырдал турган. Ам колхозчуларын 70 хуузу өгөлдер чурттап турар. Колхозчуларын сууржудар болгаш оларын нитиниң ажилында долузу-биле хандылар дугайында колхоз баштаар чер ботту хемчеглер албайн турар. Оон уламындан 60 хире колхозчулар күш-хүнүнүн минимуну куусетпезин. Колхоз санакчызы Үндүң колхозчуларын күш-хүнүн четче үлдүрүп шыдавайн чамдык кижилерин амырдал күш-хүннени түңгелди кирбейн барганы окта болбас.

Колхозтун организа ажил-агыйнын байдалын ап көөргө, район организастигларынын талазында ботту удуртулга болгаш дуздаламчы негетинип турар. Отчёттуг хуралдын шилтиренин күүсөдүр дээш колхозчуларын бүгү күжүн эвилелээр чугула.

А. ЧАДАМБА.

Колхозчуларын шүгүмчүлелинден

Танды районда улгатыр катышкан Сталин аттыг көдөз ажил-агый артелиниң отчёт-сонгулдалыг хуралы болуп эртен. Хуралга отчёттуг илеткелди колхоз даргазы эш В. Никитин кылган.

Эртен көдөз ажил-агый чылында колхоз чамдык чедикшикенин чедип алганын илеткелчи демдеглээ. 1951 чылда часкы тарылганы кыска хуусаада, бедик агротехниктиг денелге эртерген болгаш багай эвес дүжүттү өстүрүп алган. Тараанын кыска ажаап алышыкынын организастиг эртерип, күрүнөге тараа дужаалгазын хуусаа бетинде куусеткен. 1952 чылдың дүжүдүнүң үрезини бүрүнү-биле уруп алган болгаш колхозчуларын амырдал алган күш-хүнүнүн санынга 3,1 килограмм тарааны берген. Колхоз нитиниң малын өстүрериниң планын колдуунда куусеткен.

Ындыг-даа болза, отчёттуг үениң иштинде көдөз ажил-агый артелини ажил-чорудулгасында четпестер хой турган. Артелиниң баштаар чери, көдөз ажил-агыйнын мурнунга партия болгаш чакзакты салган чугула сорулгаларын күүсөдиринче колхозчуларын бүрүнү-биле мобилиза-стап шыдаваан. Оон түңгелдинде күш-ажыл кылып шыдаар 58 колхозчулар трудодень амырдал алырын минимуну куусетпезин, 18 колхозчулар колхоз бүдүрүлгезинге шуут амырдалааннар. Артелиниң кежигүннениң иштинде күш-ажылын чуруму сандаргай болуп турарында, күш-хүнүнүң ажилында колхозчуларын чүглө 45—50 хуузу киржиш чурар.

Эртен чылда тудуг ажилынын планын куусетимиз. Ылш белеткенин болгаш бажың тударын бригадаларын быжытлаваан. Оон түңгелдинде эртен чылда 30 чурталга бажынарнын, клубту, номчулга бажынын, мал кажаларын тудуп алыр тургаш чагызын-даа кылбаан, а артелиде ам-даа 120 ажыг колхозчулар өгөлдер чурттап турар. Элегестин колхозтар аразынын сүт күжү-биле амырдал электри станциязынга колхоз эки киришкен болза-даа, суурга адагаштарын четче белеткел албааны-биле колхозчулар электри энергиясын албаан.

Эртен чылын колхоз мал чеми белеткениниң планын чүглө 56 хуу куусеткенинден ам мал чеми төнер чедип турар.

Мал ажилында турган четпестер малдын баш санын өстүреринге болгаш оон продуктулуун бедидеринге моондактарын чедирип турар. Чүглө эртен чылдын дургузунда колхозтун 62 баш чаш, 471 баш улуг малдарын яны-бүрү чылдагааннардан хараан. Малдын продуктулугу чоруу ам-даа чавыс денелде. Бир саар инектен 1200 литр сүт саап алыр тургаш, 934 литрин саап алган, бир хойдан 2,2 килограмм дүк кыргып алыр тургаш, 1,6 килограммны кыргып алган. Малдын уксаазын экижидеринин айттыгы база-ла чедип алдынмайн турар. Мал ажилында бар четпестерин чок кылырынга, ында хамааржып турар тускай эртемниглер эштер Катюрин, Соловь-

ев олар кандыг-даа хемчеглерин албааннар.

Колхоз часкы тарылгага багай белеткенип, ылангыя агротехниктиг амырдалын чоруттайн турар. Колхозта организа-стаан агрозоотехниктиг бөлүмү чакзак-даа катал кичээл-дөвээш.

Колхозта сая-хөөнүң ажилы база-ла чавыс денелде турар. Колхоз-биле колхозчулар аразында дыкка хой түнүг өрөлөр бар. Колхоз колхозчуларга 1164 центнер тарааны, 100738 рубльды төлээр, а колхозчулар колхозка 40 центнер тарааны, 27773 рубльды төлээр өрөлүг болуп турар. Ревизия комиссиязы колхозта үчтүтүн чурумун доктаамал тургузарына холбашкан хемчеглерин албаан.

Дыкка хой санал берген колхозчулар үстүңдө четпестерин болгаш база артелиниң баштаар черинин ажилында өскө-даа бюрократтыг ёзу-барымдаалаан чоруктарын чиди-биле илередиш шүгүмчүлээнер.

Артелиниң баштаар черинин ажилын экижидеринче кандыг-даа хемчеглерин албайн турар. Колхозчуларын сүмезин тооваас, оларнын негелдизин чогуур өй-шаанда харылап бергеш, колхозту канцеляр-жы ёзу-биле удуртуп турар. Эш Никитин көдөз ажил-агый артелиниң Уставын үрээр, амырдал үнемс, доктааткан күш-хүнүн чедир амырдал албас чоруктар дугайында хуралга чагыс-даа айттыгыр тургуспаан — деп колхозчу эш Маадыр-оол, колхоз даргазы эш Никитинни шүгүмчүлээш.

Көдөз ажил-агый артели 1952 чылдың чазынынга кандыг-даа белеткел ажилын чорутпайн турар, амдыга чедир чагыс андазын-даа, илинр-даа, аът херекселдери-даа септетимиз, эш Никитин ол чугула амырдал шуут удуртпайн турар — деп колхозчу эш А. Поломошнова шүгүмчүлээш.

Машина-трактор станциязы колхоз-биле аразында керээзин четпес куусетип турар. Тараа ажаалда-зынын үезинде чамдык механизаторларын харысалга чок амырдалынын-биле хой тарааны чидиргенин чайгы-даа, күсү-даа чер андарыл-гасында чери кыдыра аяларды, ооргалап турганынын фактыларын эш Никитин көрүп тура-ла хемчег албайн турган — деп колхозчу эш С. Көгөл шүгүмчүлээш.

Ол ышкак өскө-даа санал берген колхозчулар колхоз баштаар черинин ревизия комиссиязынын ажилында четпестерин чиди-биле шүгүмчүлээнер.

Отчёттуг хурал колхоз баштаар черинин ажилын багай деп санаан. Отчёт-сонгулдалыг хуралдан колхозтун организа, ажил-агыйн быжытлаарынче улганган калбак шийтинин үндүргөн. Колхоз баштаар черинин болгаш ревизия комиссиязынын кежигүнненин колхозчулар чаартып сонгаан.

В. ТҮМЕТЕЙ.

өөредилге херекселдерин ажылап турар мен, ыңчангай кажан беседалажышыкын чоруп турар үемде дыннакчыларын айттыгы харылап тургаш көргүзүлгүт өөредилге херекселдерин (ВКП(б) төөгүзүнүң болгаш СССРЭ төөгүзүнүң альбомнарын база картаны) ажылаарын негеп турар мен. Көргүзүлгүт өөредилге херекселдерин ажылаар чорук дыннакчыларын өөренип турар материалды эки билди алырында улуу-биле дуздалап болгаш беседалажышыкын кичээлдериниң шынарын улам со-нуурганчыг болгаш бедик денелдиг болдулар.

Беседалажышыкын чоруп турар үемде бир кол кичээңейин дыннакчыларын «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» Ленин — Сталинның чогаалдары-биле канчаар холбаштырып билди ал, конспектилеп турарынчы сагыш салып турар мен. Чамдыкта дыннакчылар чүглө «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» номчуп, конспектилеп алгаш, а хамааржып турар эге материалды номчуп, конспектилеп алырынче сагыш салбайн баар чоруктар тургулар. Ылангыя бистин бөлүмүвүстүн дыннакчыларын эштер Иванов биле Горбунов олар эртен өөредилге чылында «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» өөренир кол хевирин бөлүмүңгө өөренип тургаш тургускан конспектизин ажылап, бо өөредилге чылында бедиктен хевирин бөлүмүңдө өөренип турар хирезинде-ле ол конспектизин эге материалдар-биле холбаштырып, чаа конспекти кылбайн турган, ыңчангай олар беседалажышыкына харылаарда ол эргик конспекти хемчээлден уштунуп шыдаас турганнар. Ол дыннакчыларын үргүлчү сагындырып тургаш эдил алган мен.

Оон-биле кадды беседалажышыкында дыннакчылар айттыгынын харылап турар үемде чамдык темаларын амыгы үениң чаа фактыларын-биле холбаштырып негеп турар мен. Чижэ, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунун» үшкү бөлүнүн дугайын чугаалажып тургаш, АКШ-тын империалистери Чөөн-чүккө ыңчаарда кандыг политика чорудуп турганын, а ам кандыг политика чорудуп турарын биле холбаштыр чугаалаарын дыннакчыларга сагындырып турар мен.

Өөренип эртен теманың кол утка-шынарын идея эки шингээдип билди алырында дингир шынарлыг хостуг калбак чугаалажышыкын эң эки арга болуп турар. Кажан чугаалажышыкын чоруп турда дыннакчы айттыгынын харылап тургаш, кол утка-шынарында азып турар болза, ону бодамчалы-биле эдил каап олдулар мен, ыңчангай дыннакчы берге айттыгынын харылаптар аргалыг болур.

Беседалажышыкына айттыгынын дыннакчынын адын кыйгырып ээлчег ёзуугаар онаап харыладыр арганы ажылавайн, айттыгынын бүгү дыннакчыларга нити салгаш харылаарын, күзөөп дыннакчыга сөс бергеш, оон харылаанынга немей харылаар дээш дыннакчыларга сөс берип харыладып турар мен. Дыннакчыларын харылаанынын соонда оларнын каапкан айттыгыларын кысказы-биле немей чугаалап берип турар мен.

Беседалажышыкын кичээлини бедик идея-денелдиг болуру дыннакчыларын өөренип теманың конспектилеп алырында улуу-биле хамааржыр. Бир эвес дыннакчы конспект тургузуп албайн турар болза, ол беседалажышыкына допчу билдингир кылдыр харылап шыдаас,

хөй-ле артык сестер чугаалаар ийик-ле азы мырыңай өскээр будулуп туруп бээр. Ыңчангай пропагандаст дыннакчыларын конспект тургузарына өөредип бир кол сорулга болур. Мээш башкылап турар бөлүмүнүн дыннакчылары эштер Свиридова, Иванов, Закулини олар баштайгы үемде конспект кылырын аразын билбес, чүглө «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» шала-була конспектилеп алыр, а эге материалдарын конспектилесек турган, кажан конспектиленде кол утказын ушта бижип албас, а бодун арын-арынын-биле дүжүрүп бижип ап турган. Оларга конспектини кылдырын айттып берип, кылган конспекти эң хөй удаа хынап, эдил тургаш конспектини шын тургузарына өөредип алган мен.

Мен чамдык пропагандасттар талазында дыннакчылар

КУЛЬТУР-ЧЫРЫДЫШКЫН АЖЫЛЫНГА УДУРТУЛГАНЫ КУШТЕЛДИРЕР

Дайын сөөлдөгү сталинчы беш чылды дургузунда бистин чуртка культуранын, эртемниң, уран-чүүлү улам ыңайгы чечектелишкенин чеди алдынган. Совет кижилеринин политиктиг болгаш культурулу өзүлдезинин, оларнын культурулу херек-лдерин улам долу болгаш бүгү тала-биле хандыраарын дугайында коммунисттик партия, Совет чазак, соксаал чок сагыш салып турар. «... Бистинде ышкаш, Эзулул култура дээш улус массанын шакындыг сонуургалы кайда-даа чок: ол культуранын айтыргаларын бистинде ышкаш, шак ыңчаар ханы болгаш доктаамал көрүп турар чер кайда-даа чок» — деп В. И. Ленин 1923 чылда бижээн.

Школалар, тускай өөредилге черлери, радио, кино, театрлар база клубтар, библиотекалар, музейлер болгаш культуру-чырыдышкынын өске-даа албан черлери ажылчы чонун бурун ажылгалында. Совет култура болза, ажылчы чонун маргылда чок чедишкени болуп, коммунизм тилдегизин дээш оон демиселинге бараан болуп турар. Ажылчынар, колхозчулар, интеллигентилер социалисттик үлөтүрүнүн база көдээ ажыл-агыйнын хүн-бүрүдеги чедишкенин улуу-биле сонуургал, эртем техникалык чача-чаа ажылдышкынын, бүгү делегейниң амгы амдыралында болушкунарын билеп алырын четкипей күзеп турарлар.

Совет кижилеринин культурулу байдалын бедилер дээрге, оларны хамыктың мурунда коммунисттик Эзуга кижизидери болур. Коммунисттик кижизидилгенин эң чугула чепсээ культуру-чырыдышкын ажылы ол. Идеологтук ажыл-чорудулганын чардып болбас көзө болушан, ол ажыл партия, совет организацияларын доктаамал сагыш салышкынын болгаш хүн-бүрү удурутулганын будунга улуу-биле негеп турар. Районнар база эрткилээш партия конференцияларына болгаш хуралдарына коммунисттер чугаалал турганы ышкаш партиянын политиктиг айтыргаларына парторганизацияларын кичээлгеиниң моон сонгаары күштелишкени, чурттакы чонун ортузунга культуру-чырыдышкын ажылынын шийтирлик көдүрүшкүнүн улам экижидилгезин хандыраар ужурул.

Сөөлгү чылдарнын дургузунда бистин областа культуру-чырыдышкын албан черлеринин четкиндика калбарган. Култура бажынарнын, клубтарнын, библиотекаларнын тудуунга хөй-хөй акша-хөреңгини үндүрүп турар болгаш бот-тывынгы уран-чүүл бөлүмнереинде киржип турар активтерин саны өзүп турар. Ындыг болза-даа областа культуру-чырыдышкын ажылынын байдалы ам-даа чавыс денелде турар ийкек ажылчы чонун өзүп турар культурулу негелдерин хандырып шыдавайн турар. Областын культуру-чырыдышкын килдизин бодунун чырыдышкын албан черлеринин ажыл-чорудулга-

зын четпес башкарып, ажылды эки дуржулгазын анализтөөн, сну калбар-журтуп непертепей, клубтар удуруткулдарына, бот-тывынгы уран-чүүл бөлүмнереинге методтук дузаламчыны четпес көргүзүп, ында кадрларнын ажыл мергежилдин политиктиг билин бедитпей турар.

Областын культуру-чырыдышкын килдизин чанында лекция бюрозунун ажылы онза четпес байдалда турбушан. Районнар төптөнде тургускулаан лекторлар бөлүктери хөй нургулуунда организация талазы-биле кошкак, көдээ лекторийлеринин ажылы эмгелей тургустунмаан, лекторлар практиктиг дузаламчыны албайн турар болгаш культуру-чырыдышкын албан черлеринин лекция пропагандазынын идея-политиктиг дендели ам-даа дыка чавыс.

Райкүсскомнарнын хөй кезин культуру-чырыдышкын албан черлеринин ажыл-чорудулганын кошкак удурутуп, клубтар болгаш култура бажынарнын, библиотекаларнын, клубтардын, оларнын мурунда турар сорулгаларын чедишкенин шийтирээринче мобилизаставайн турар. Ылангыя Чаа-Хөлдүң, Тес-Хемнин, Бай-Тайганын, Сүт-Хөлдүн райкүсскомнары культуру-чырыдышкын ажылы экижидер дугайында область Советинин III сессиянын шийтирин чезин боттарынын сессияларына чугаалажып танышпаан.

ВКП(б)-нин Каа-Хем, Улуг-Хем, Барыин-Хемчик, Чөөн-Хемчик райкомнары культуру-чырыдышкын кадрларын шийип алышкынын четпес боттандырып келгени-биле, ол районнарда чырыдышкын ажыл-дакчыларнын ажылдыг солчул халажыр чоруу көвүдээ. Чижээ, 1950 — 1951 чылдарын дургузунда Каа-Хемнин култура бажынына чеди директорлар солушкан, ол-ла үенин дургузунда Улуг-Хемнин култура бажынына сес директор солушкан, база Чөөн-Хемчик районун култура бажынына 1951 чылдын дургузунда дөрт директор, дөрт уран-чүүл удуруткулдары халажып солушкан.

Партия райкомнары болгаш райкүсскомнар культуру-чырыдышкын албан черлеринин ажылчы ханызы-биле кирип, оларнын ажылы экижидер талазы-биле практиктиг дузаламчыларын үргүлчү көргүзөр ужурул. Ылангыя, кажан библиотеккага номчукчулар ортузунга ном таралдыгасын четпес чорудуп, политиктиг болгаш чечен-чогаал база эртем литератураларын пропагандазын багай чорудуп турда, парторганизациялар, чер-чер Советтери ындыг фактыларын анаа-ла сагыш амыр эртирип болбас. Ол ышкаш партия, советтик органны колхоз клубу ийкек номчулга бажыны багай ажылдап турда, анаа көрүп эртирип болбас ужурул. Култура фронтузунун бүгү-ле участоктарын бодунун доктаамал хайгааралына тургузар чорук—чер-

чернин партия, совет органнынын чугула сорулгазы. Бүгү-ле көдээ лекторийлер болгаш библиотекалар, чер-черин радио дамчыдылгалары, көжер кинолар, клубтар болгаш номчулга бажынарны партия болгаш чазактын салып турар сорулгаларын күүседирин дээш совет кижилерин демиселинге чагырткан турар ужурул. Культуру-чырыдышкын албан черлеринин ажылынын дугайында оларнын ажылдакчыларын илеткелдерин үргүлчү ап, клубтарнын болгаш культуранын өске-даа оларларнын иштиги байдалы эмге-селинг, культурулу чырык, чылыг болган турарын чеди алыр херек. Культуру-чырыдышкын ажылы чүгүле бедик организацияшты, шыдамай байдал-биле таарыштыр тургустунган турар болза, ам ыңчаарда бодунун сорулгазын чеди ап болур. Оон хүлээлгези — ажылчы чонун культуру, техниктиг денелин бедилеринге, массаны чогадыкчы индустриазынын өзүлдезинге, 1952 чылда бодурулгелерин бодурулгелерин чедишкенин күүседирин, колхозтарнын туду болгаш хөй-инти мал ажылын сайзырадынын чыл планын күүседирин, чакы тарылгага үлөгерилгелет болгаш көдээ ажыл-агыйга чаа чедишкенин дээш социалисттик чарышты бүгү хемчег-биле калбартырына дузалажыры ол болур.

Культуру-чырыдышкын ажылында эң чугула чүве болза, оң идеялыг утка-шынарнын бедилери болур. Культуру-чырыдышкын ажылы болза, ажылчы чонун совет патриотизмге, күш-ажылга болгаш хөй-интигенин өңчүзүп социалисттик Эзу-биле көөрүңге, пролетар интернационализмге болгаш улустарнын акы-дунмалышкы бузулбас эл-найыралына экижидил, Ленин—Сталиннын партиянын тилетирбес бүгү идеяларын массага непертерид ужурул. Областын культуру-чырыдышкын килдизин чырыдышкын албан черлеринге бээр бодунун удурутулганын стилин шийтирили-биле экижидил, бүгү лекция пропагандазын, бот-тывынгы уран-чүүлдерин көргүзүп, клубтарнын, номчулга бажынарнын, култура бажынарнын ажыл-чорудулганын бүгү хевирлерин бедик идеялыг утка-шынарга тургузар ужурул.

Култура ажылынын бүгү участоктарына ажылдын денелин үнденин-биле экижидер чорук партия, совет, комсомол организацияларынын база культуру-чырыдышкын албан черлеринин амгы чугула сорулгаларын бирээзи ол деп санаар херек. Культуру-чырыдышкын ажылы таарымчалыг бедик денелге тургузар дээрге, областын ажылчы чонунун коммунисттик кижизидилгенин, бистин чуртка коммунисттин тилелгезин дээш демиселге оларнын чогадыкчы ажыл-инжин сайзырадырына чугула байдал болур.

Д. КРАЕВ.

Советтернин организас-массалыг ажылын бедик денелге тургузар

Ажылчы чоннар депутаттарынн Өвүр район Советинин чоокта чаа болган 7 дугаар сессиязынга райкүсскомун 1951 чыл дургузунда чорудуп келген ажылынын дугайында оон даргазы эш Айдын-солдун отчёт илеткелди чугаалашкан.

Илеткелден болгаш сессияга болган санал шүгүмчүлдерден илээрэни болза, район Советинин сессияларын конституция Эзугаар чогуур өйүндө чылдырып, анаа районунун ажыл-агыйнын болгаш культуру тургузушкунунун чугула айтыргаларын шийтирлеп келген. Суму Советтерин удурутуп ажылды чүгээр тургусканынын түнелинде отчёттуг үенин дургузунда Саглы болгаш Солчур суму Советтеринин организас массалыг ажылы элээн экижээ.

Районунун ажылчы чоннары ажыл-агый талазы-биле элээн чедишкенин чеди алган. Бүгү ажылчы араат ажыл-агыйларын ам 66 хуузу колхозтарда катыжып, көшкүн амдыралдан сууржун амдыралче шилчээ. Ниитилештирген малдын баш санын өстүренин 1951 чылда планын районун колхозтары күүсеткен. «Совет Тыванын 5 чыл ою», «Торгалыг» колхозтар мал өстүренин планын ыракта ажыр күүсеткен. Колхозчу малчынар Базыр-осл, Чамзырай, Дулуң-оол ышкаш кызымак мурыакчы малчын колхозчуларын саны районда өзүп турар. Күрүңге тараа дужаарынын планын 1951 чылда ажыр күүсеткеш

районунун ажылчы чоннары күрүне мурунуга хүлээлгелерин алдарлы-биле күүсеткен. Районун школарынын өөредилге чылынга эки белеккээ, школа назылыг бүгү урулгарын школаже хаара тударын хандырган. Кадык камгалалынын ажылы эртен чылдарга бодаарга элээн экижээ.

Районун колхозтары организас-массалыг ажылын чогуур денелнге тургускан болза, ажыл-агый болгаш култура тургузушкунун талазы-биле районун чедишкенин оон ыракта хөй турар ужурул деп чүвени санал берген депутаттар чидин-биле шүгүмчүлээ. Райкүсскомун талазында суму Советтеринин организас-массалыг ажылын экижидеринче кичээлгеини сула салганында Чалааты, Дус-Даг суму Советтеринин даргалары Доржу, Кончук олар сонгукчуларын идегелин хандырайн харысалга чок ажылдап, ол Советтерин сессияларын чыл дургузунда чүгүле 4—4 каттап чылдырып турган. Олар суму Советтеринин депутаттары-биле ажылды чорутпаан, харын боттары безин арагаже хандаан. Оң ужурунда ол суму Советтери боттарынын мурунда салдынган чугула сорулгаларын ыракта чеди күүсетпейн турар.

Бодунун үндүрген шийтирлерин күүселезинин хыналдазын райкүсском чорутпайн турган болгаш ажылчы чоннарын негелде хомулдарын көрүп шийтирээр талазы-биле четпес ажылдап келген.

Районун көдээ ажыл-агый килдизин (эргелекчизи эш Шагжы), улус өөредилге килдизин (эргелекчизи эш Баян-оол), райпо (даргазы эш Баазан) олар харысалга чок ажылдап, оларнын мурунда турар сорулгаларын күүселеп шыдавайн турарын депутаттар шүгүмчүлээ. Райкүсском чанында доктаамал комиссиялар кандыг-даа ажыл кылбаан.

Совет ажылдакчыларын ниити билин болгаш ажылга мергежилдин бедилер дугайында райкүсском кончук четпес ажаадаан, 1951 чылдын дургузунда суму Советтеринин даргаларын семинарын чагыс-даа каттап чорутпаан. Советтерин организас-массалыг ажылынын бо хире багай турганынын урунда районун мал ажылында улуг четпестер бар болуп, ылангыя малдын баш саны ниити-тизге-биле 18 хуу кудулаан.

Оон ыңай облукүсском болгаш областын көдээ ажыл-агый эргеле-ли Өвүр районунун ажыл-агыйнын четпес дузалажып турарын депутаттар шүгүмчүлээ.

Сессияга болган бүгү шүгүмчүлдерге үнделинген болгаш ол четпестерни моон сонгаар болдурбазынач уланган тодаргай шийтирин сессиядан үндүрген.

Суму Советинин ажылында четпестерни болдурбас

Улуг-Хем районун Демир-Суг суму Совети сөөлгү үеде ажылчы чонун ортузунга чорудар Советтерин организас-массалыг ажылдарын чогуур негелдезинге чеди чорутпайн турар.

Демир-Суг суму Совети, оң даргазы коммунист эш Ынаажал, секретари эш Дастай-оол партиянын болгаш чазактын үндүрген доктаал шийтирлерин күүседиринче, совет хообул-дүрүмнерин шын сагырынын хайгааралыч, чурт бюджетин күүселдезин контрольдаринын болгаш көдээ ажыл-агыйнын, садгыны база улус өөредилгезинин, кадык камгалалынын ажылдарын сайзырадып экижидеринче кандыг-даа кичээлгеини салбайн турар.

Суму Советинин даргазы эш Ынаажал ол ажылды кылып шыдаар аргалар болгаш күштер бар турунда ажылды чонун мурунга ак-сеткилдиг күүсетпейн турар. 1951 чылда үш-ле удаа сессия чылдырган, а ол Совет 9 депутаттан тургустунган болгаш конституция Эзугаар күсском чок, сессия күжү-биле айтыргы шийтирлээр ужурул турбужу ону ыракта-ла хажыдып турар.

Суму Советинин 9 депутаттарынын иштинден Ынаажал биле Дастай-оолду санавакка депутаттар Седил, Шивит-оол, Кенден, Шагдыр, Кечикпен оларда кандыг-даа план даалгалар чок, депутат деп чүгүле ат кадагалаан боордан башка чүгү-

даа кылбайн турарлар. Ол депутаттар сонгуктаан бээр тусту окуртарынга чагыс-даа удаа отчөдүн бербээ, суму Совети бодунун отчөдүн сессияга безин кылбаан.

Суму Советинин кажан чер-чер Советтеринин сонгудалары эрткилээ соонда болган бир дугаар сессиязынга тургускан доктаамал комиссиялары тургустунганы-биле ажыл доозулган. Ында кирген Советтерин активтери болгаш чамдык депутаттар ол ажылын углап-баштаарын билбейн турунда, чагыс удаа хурал чыгып көрбөз, ылангыя мал чер ажылынын талазы-биле эш Бичелен, аргы-шевернин дугайында эш Узун-Көк олар чорудар ажылын билбейн турду суму Советинин даргазы эш Ынаажал, секретари Дастай-оол кандыг-даа дуза көргүспезинер.

Суму Совети 1951 чылда ажылчы чонун хуралдарын организастаан, оон беселде, солун номчулганын безин кылбайн, ол бүгүнү ында Мичурин аттыг колхозтун баштаар чери болгаш партия организазиязынга чууй каап турар. Партия организазиязы эш Ынаажалтын ажылы сегидер дээш оода илеткел кыл дээрге безин хурал болуп хүнде чиде чортта бээр таварылгалар ийи удаа болган.

Суму Советинин организас-массалыг ажылынын ындыг кедергей суларанындан Совет органнынын уштап баштаар, шийтирлээр, ону ор-

ганизастап күүсетирер ажылдары чагаар-ла чыдып турар. Мичурин аттыг колхозтун чакы тарылга белтекли кошкак организастанып, үрезиннерин арыглавайн турунда, колхозтун чыл отчөдү садап, оон санажызы үргүлчү арагалал турда колхоз баштаар черинге кандыг-даа айтышкын бербейн турар.

Колхозта эге школань ажылы кедергей баскырап, оң эргелекчизи турган Уйнуң-оол үргүлчү арагалал турганында өөредилге чартык чылда багай түнелди көргүскен болгаш ам үеде школань чанында чагыс борбак-ла оодаар ыш чок болуп, улуг четпестерлиг болуп турар.

Ам үеде суму Совети ажылдаар контора безин чок. Ону дилээн кижитывыр берге. Дарга бола үргүлчү хоорайда сураа дыналыр, секретари амы-хуу чоруун кылып, барбас чери-даа чок. Сөөлгү үеде Советтин сан хөвүзү дыка будулган. Бот-онаала акшазын хавыргаш, секретарь 300 аягы акшаны, хөй урулгарын илер акшазындан 400 аягы акшаны карманнааш, ам Баян-Кол бажында дескелей берген.

Ынчаганш, Улуг-Хем райкүсском бодунун кожозы 8 километр черде көдээ Советтин ажылы бо хире эян-сандаргай турунда ону башкарбайн турарн кижитывыр чүве.

Райкүсском бо Советтин ажылын бир яны көрзе чогуур.

Б. МАКСИМОВ.

Мал ажылын хөгжүдери—чугула сорулга

Большевик партиянын, Совет чазактын социалисттик көдээ ажыл-агыйга берип турар канчаар-даа аажок улуг дузаламчызынын, колхозчу малчынарнын чүткүлдүг күш-ажылынын болгаш зооветспециалисттерин дузаламчызынын аясында бистин областын колхозтары ниитинин мал ажылынын хөгжүлдезинде эвээш эвес чедишкенин көрүлгө болган.

Ниитинин продуктулу мал ажылын хөгжүдериин үш чыл планынын дугайында СССР-нин Министрлер Чөвүделини болгаш ВКП(б) ТХ-нын доктаалын база эш Сталинга чоруткан чагаада алган социалисттик хүлээлгезин күүсетпешан, областын колхозтары мал ажылын хөгжүдериин планын 1952 чылдын январь 1-де мыйыстыг улуг мал талазы-биле 115,2 хуу, чылыг мал талазы-биле 124,6 хуу, хөй, өшкү талазы-биле 123,1 хуу, хаван талазы-биле 180,5 хуу күүсеткен.

1950 чыл-биле денээрге, 1951 чылда колхозтарнын фермаларында илек малдын баш саны 40 хууга, чылыг малдын — 33,1 хууга, хөй, өшкүнүн — 43,9 хууга, хаванын — 1,8 хууга өскөн.

Эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин күүсетпешан, колхозчу мал ажылынын хөй-хөй мурыакчылары ниитинин мал ажылынын баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедилер талазы-биле улуг көргүзүлгелерин чеди алган. Чижээлээр, Чөөн-Хемчик районун колхозтары мыйыстыг улуг малдын баш санын өстүрериин планын 114,4 хуу, чылыг малдын — 117 хуу, хөй, өшкүнүн — 124 хуу

күүсеткен. Ол районун колхозтарынын фермалары төрүүр 100 кой бүрүзүндө 117 хураганын, ыңчаарга «Октябрь 30 чыл ою» колхозу — 136 хураганын, «Искара» колхоз — 129 хураганын алган, «Октябрь 30 чыл ою» колхозтун эң эки хойжузу эш Монгуш Мөңгө 300 төрүүр хойдан 465 хураганын азы 100 төрүүр хой бүрүзүндө 155 хураганын алган.

Чөөн-Хемчик районун колхозтарында хөй ажылынын фермаларында, ылангыя «Октябрь 30 чыл ою» колхозта ындыг улуг көргүзүлгө болза, колхозчу малчынарнын кызымакчы күш-ажылынын болгаш районун зооветспециалисттеринин талазындан улуг дуза көргүскенин түнелинде чеди алдынган. Олар хөй малдын чакы эдержилгезин чылда чамдык хойлардан ийи төл алыр кылдыр организастап шыдаанындан күзүн төрөөн хойлардан 1180 хураганын азы 1951 чылда алган бүгү хураганынын 23,7 хуузу күзүн алган. Ам ол күзүн төрүтүнген чаш малды кышкы үеде бүрүн доруктуруп алыр Чөөн-Хемчик районун колхозтарынын хойжыларынын кол сорулгазы болуп турар.

Хойну чазын, күзүн ийи каттап кыргыч ажылды чорудуп турган, Чөөн-Хемчик районун колхозтары 1951 чылда хөй бүрүзүндө ортумаа-биле 1 килограмм 517 грамм дүк кыргыч алган, а «Октябрь 30 чыл ою» колхоз 1 килограмм 900 грамм дүк алган, ыңчаарга чылда чагыс кыргышкын чоруткан чамдык районнар болгаш колхозтар

чүгүле 900 граммдан 1,2 килограмм чедир дүк ап турганнар. Малдан бо ышкаш хөй чаш төл ап турар мурыакчы малчынар Бик-Хем, Танды, Каа-Хем болгаш өске-даа районнарнын чамдык колхозтарында бар. Ылангыя Каа-Хем районун «Кызыл туку» колхозунун хаван ажаакчызы эш В. Якушенко 10 төрүүр хавандан 217 хаван оолдары азы хаван бүрүзүндө 21—22 төл алган.

Ниитинин продуктулу мал ажылын хөгжүдериин үш чыл планын күүселеп турганынын үезинин дургузунда областын колхозтарында ниитинин малынын баш саны дыка көвүдээ, бир эвес 1950 чылдын январь 1-де колхоз бүрүзүнге 130 баш инек мал, 713 хөй, өшкү, 8 хаван онаажып турган болза, 1952 чылдын январь 1-де 342 инек мал, 2193 хөй, өшкү, 34 хаван онаажыр апарган.

Ындыг болза-даа, малдын ниити санынын өзүлдезинин болгаш оон продуктулуунун талазы-биле чеди алдынган денел өзүп турар негелде ам-даа ыракта харыялал шыдавайн турар. Саар инектен алыр сүтүн хемчээли дыка куду — инек бүрүзүнге 345 литр сүт онаажыр. 1951 чылда областын колхоз фермаларында 100 баш төрүүр мал бүрүзүндө ортумаа-биле 83 бызаа, 88 аңыз, хураган, 60 кулун, 12 хаван оолдары алган чорук дыка четпес. Колхоз бүрүзүнге малдын чаш төлүн моон ыракта хөйүп ап болурун аргалары бар дээрзин үстүндө мурыакчы малчынарнын чижээ тодаргай көргүзүп турар-дыр.

Ам 1951 ажыл-агый чылы доозулган район, колхоз болгаш ферма бүрүзү мал ажылын хөгжүдериин күрүне планынын күүселезинин түнелдерин эки шийчилеп көрүп, четпестерин чылдагаанарын иледирип, ниитинин мал ажылын артык дүрген хөгжүдериинче колхозтарда бар турар кур күштерни тодардыры эргежок чугула. 1952 чылда мал ажылын хөгжүдериин доктаатынган планын чугаажок күүседирин хандырган турар ычдыг хемчеглерин колхоз болгаш ферма бүрүзүнге чогаадып кылгаш, боттандырып чорудар херек.

1952 чылда күрүне планын малдын баш санын оранчок өстүренин, 100 баш төрүүр мал бүрүзүндө алыр чаш төлдү дыка көвүдөдирин, хөй бүрүзүндө 2,1 килограмм дүк кыргыч алырын, сүт бараанын фермаларда саар инек бүрүзүндө 1000 литрден эвээш эвес сүтү, а эыткыр мал ажылында саар инек бүрүзүндө 500 литрден эвээш эвес сүтү ссап алырын айтып турар.

Бө көргүзүлгелерин колхоз бүрүзүнге чүгүле күүседир эвес, харын ажыр күүседир дээш улуг демиселди чорудар ужурул. Бу дугайында район бүрүзүнге көдээ ажыл-агый эртелидеринин организас, ажыл-агыйын улам быжыдарын, колхозтарда күш-ажылынын сагылга-чурум бедилерин, техниканы эки ажылдарын, колхозчу мал ажылынын культуразын бедилерин, мичуринчи агробиология эртемнин чедишкенин болгаш мал ажылынын мурыакчыларын дуржулгазын практикага калбаа-биле ажылдарын чеди алыры эргежок чугула.

Эң чугула хемчег болза, бодуруччу малдарын ажаалгазын экижидил, оларын чөп ажыгал, эдержилгенин чазын эрте чорудуп тургаш,

малдын кызыраар чоруун узутпаар болгаш харын чылда ийи төл өлөр чорукту көвүдөдир. Барыин-Хемчик, Бай-Тайга, Тес-Хем болгаш Эрин районнарнын көдээ ажыл-агый килдизтери малды тарып бооздыр ажылды ажык-дузанын чеди үчелейин турары-биле ол чугула ажыл сөөлгү чылдарда бо районнарга күүсетимейн келген. Малды тарып бооздыр чорук малдын уксаазын дүрген экижидерин, оон продуктулуун бедилерин болгаш кызыраашкынын узуткаарын чеди алырын хандыраар эртем болгаш практиктик мурыакчы метод болур. Чагыс эки кошкарнын үрези-биле сезоон дургузунда 500—1000 чедир хойларын тарып бооздыр болгаш ол хире эки шынарлыг хураганнары ап болур болгай. Хаван ажылынын ферма бүрүзүнге чылда хаванын ийи удаа оолдадырын организастар болгаш төрүүр инек бүрүзүндө бызааны алган турарын чеди алыр.

1952 чылда хойдан алыр дүктү көвүдөдир төлөөдө, хойну чазын, күзүп ийи каттап кыргычтын колхоз бүрүзүнге организастаар. Электри-биле хөй кыргыч ажылды калбартыр. Хойну дүк продуктузу көвүдөдирде, оон кышкы ажаалга, чегерилгезин экижидер херек. Инек малдын сүт продуктузун көвүдөдир төлөөдө, инекке хөй силосту, даял чемистиг үнүштерин бээр болгаш хүнде 3 каттап саар чорукту чеди алыр.

Колхозтар удуруткулдары, зооветспециалистер, колхозчу малчынар малдын уксаазын экижидеринге уаг кичээлгеини салыр ужурул. Бо чылдын областа 2500 инекти симен-галь бугалар-биле, 30 муу хойну каракул кошкарлар-биле, 500 өшкүнү өске үрелиг бодуруччулар-биле элериштирер. Областын колхозтарына хөй тарып боозадырынын 60

пунктуларын тургузар ужурул. Ниитинин хөй ажылынын уксаазын экижидеринге болгаш продуктулуун бедилеринге бо пунктулар улуг дузаны бедилери чугаажок.

Ниитинин мал ажылын хөгжүдериин сорулгаларын күүседиринче мал чемнеринин белтеклин көвүдөдир чугула ужуру-дузалы. Ниитинин малынын баш санынын өзүлдезинден чөм сууруну хожудаашкынын узуткаар херек. Мал чөми сөггеринин, силос культураларын тарылгазын көвүдөдирин, шынааларны болгаш одаларны экижидер, синген кезер черлерин аштап арыгалар колхоз бүрүзүндө хүн-бүрүдөгү ажылдарын бирээзи болур ужурул. Малдын баш санын өзүлдезинин темпизинде мал ажылынын тудулгаларын хожудаашкынын база узуткаар херек.

1952 чылда мал ажылынын фермаларында улуг күш кирер ажылдарын механизациязын калбак хемчээлге чорударын күрүне планында айтып турар. Бо ажылды боттандыраарына машина-трактор станциялары болгаш машина-орук станциязы улуг дузаны көргүзөр хүлээлгелин.

„ХОВУНУҢ ОГЛУ“

(Кыдаттың уран-чечен чаа кино чуруу)

Бистин областың кино үндүрер черлеринде «Ховунуң оглу» деп чаа уран-чечен кино-чурукту көргүзүп эгелээ. «Ховунуң оглу» («Иштики Моолдуң улусунун тилгези») деп кино чурук болза, Кыдаттың улустарынын найыралынын дугайын, Иштики Моолдуң улусунун чырык, аас-кежиктиг чуртталга дээш демиселинин дугайын чугаалап турар.

Бо кино-чурукту Кыдат Улус Республиканын Дунбей киностудиясы кылып үндүргөн. «Ховунуң оглу» деп кино-чуруктуң чогаалдыкчысы Ван Чжень-чжи, режиссеру Ган Сюэ-вэй.

Кол киржикчилери: Улустуң хосталга шерининиң командирин — Сүхэ (артист Юй Цунь), Улустуң хосталга шерининиң дайынчысы Мункэ-Батор (артист Гамболдорж), чыгычы Дэндэб (артист Энэ Хэ-шен), Дэндэбтиң таныжып турар уруу Оюнбилги (артист Ли На), Ноян Дорж (артист Бай Да-фан), ноянның чөвүлекчизи Улустуң чазананын талалакчысы Захилагчи (артист Фу Кэ), ноянның чөвүлекчизи Тусулагчи, гоминданчы талалакчысы (артист Сунь Си), гоминданчы талалакчысы Ян (артист Фан Хуа).

Бо кино-чуруктуң сөзүн орус дылга чугаалаар кылдыр главкинопроект 1952 чылда кылган.

Кино чурукта болушкуннар болза, бурунгу төөгү-даа эвес, карангы дүмбей ортаакы үе-даа эвес, а беш чылдар мурунунда, 1947 чылда Иштики Моолдуң ховуларына болган. Иштики Моолдуң улусу гоминданчыларга болгаш «болууну» дүжүмөттеринге хей чылдарда дарладып, дээрбеделип чыраан.

Ынчалза-даа, иштики моол улустуң сонгу талазы кожоында — Моол Арат Республикада улус чон боттарынын демисели-биле хостуг, аас-кежиктиг чуртталганын чедип алганы, ында дүжүмөттер чогу дарлатканына билдинип келген. Оон ангыла гоминданчы дарлакчыларны кыдат улустуң тилгезинин дугайында өөрүшкүлүг медээ чөөнүктөн болгаш муруну чүктөн дыналып келген.

Ол өөрүшкүлүг медээлер Иштики Моолдуң бөдүнү кижилериниң чүрөктөрүн байыктырып, хосталганын хуну келир деп идегел-биле оларны сорук кирген. Ол идегел боттаган. Улуг кыдат улус бодунуң коммунисттик партиязынын башкысы Мао Цзе-дунуң удуртулганы-биле тилгези, Иштики Моолдуң дарлаткан улусунга ахы-дукма холун сунган.

Иштики Моол болза, Кыдаттың сонгу чүгүндө Жэксэ, Чахар, Суйюань болгаш Нинся деп дөрт моголарынандан тургустунган. Гоминданчы шериглерге удур Кыдаттың Улустуң хосталга шерининиң чедикчининиң шавар халдаашкынын түнелинде Иштики Моолга 1947 чылдын майда Улустуң автономнуң чазан тургустунган.

Ол үеде оон муруну-чөөн талазында кызыгаар району гоминданчыларның холунга аркан турган.

Ол районнуң чагырыкчысы ноян Дорж болза, бодунун эрге-чагырганын шыкымас дээш кайы-даа талже шиттирли-биле кирбей чайгылып турар.

Гоминданчы реаксылыг бөлүк Иштики Моолдуң улусун мурунку хөвөөр дарлап чагыраан күзөш, Дорж ноянче бодунун төлөзү Янны чорудар. Янның соругазы болза, Иштики Моолда өзүп турар коммунисттик шимчээшкинге удур шиттирлиг демисели чорудар дээш Дорж ноянны Чан Кай-шиниң талазынче кирер кылдыр дугуржуу болур. Ноянның шиттирлиг эвес чоруунга гоминданчылар чигингеш, Иштики Моолдуң ол районуң чагырыкчызына ноянның чөвүлекчизи Тусулагчыны томуйлаар деп бодап алганы.

Иштики Моолдуң дарлаткан улусун хосталгалыг демиселче организаастаары-биле иштики Моолдуң Улустуң чазан база ол районче Улустуң хосталга шерининиң командирин чорудар.

Улустуң чазан гоминданчылар-биле харылзаа чок дүжүмөттерни бодунуң талазынче хандыдып ап турар. Чижээ, Бани ноян улустуң эрге-чагыргазынын талазынче ажы-биле шидип кирген болгаш бодунун эрги өнүгүү Дорж амга чедип э-е улуг болушкуннарнын ийинде чыгып калган турарына кончу-из хумдап турар. Дорж ноянче Бани ноян Сүхэни дамчытыр чагаа чорудуш, кымын талазынче баарын дүргөн шиттирлеп, кезеде чайгылак чоруун каарын диле-шаан, оон-биле улустуң мурунуга буруузу чингедирин бижип турар.

Дорж ноянның бир чөвүлекчизи Тусулагчи болза, кажар, бап кижжи, анаа идегел болбас деп Сүхэге Бани сагындырар. Эске бир чөвүлекчизи Захилагчи — Улустуң чазанни талалакчысы болгаш үр үеде гоминданчыларга истедиң сүрдүрүп чораш кижжи. Ноян орду турар деп баарга Захилагчи орта удурланып турган. Ордуну тудары моол ядыларның улуг күжү үсөр болгаш оларга аар берге човулап болур турган. Ынчалза-даа, Тусулагчинини сүмези-биле ордуну тудуп эгелээ.

Чүс-чүс тараачынар орду тудар дээш тей кырынче аар даш, ыяшты арай боорда көдүрүп үндүрүп, хилнечтенип турар. Аштап, суксаак күжү төнүп сулараан кижилерин дүржөк каржи даамал кымчы-биле ойландып албадап турар. Кижилер ажылдын аар бергезинге шыдашпай, үйө-човуур-биле барып дүжүп турда-ла, даамал идегел оларны кымчылап тургаш, күш-биле ажылдадып турар.

Иштики Моолдуң кожа областарында, коммунистер эрге-чагыргада турар черлерде ядылар хостуг эки чурттап турар деп чүве тараачынарга дыналып келген. Ынчангаш коммунистерниң келирин улус чон идегел-биле манап турар.

Ынчалза-даа гоминданчы чагырыкчылар национал ылгажыр чорукту непердеп таратканы-биле коммунистерге чамдык моолдар бүзүрөйлү турар. Чүге дизе, коммунистериниң хей нуруузу кыдаттар болуп турар. Анык чыгычы Дэндэб ыначар бодап турган.

Гоминданчылар анык чыгычы Дэндэбке аар дарлап човулангы таварыштырган боорга, бүгү кыдаттарга ол хөнгү чок болуп турар. Көдээге Сүхэ чедип келирге, оңу кыдат кижжи деп билеп алгаш, Дэндэб анаа хөнгү чокталып, кыдат кижжи эдертп келген дээш эки Мункэ-Баторга база ажынып турар.

Улустуң хосталга шериниң дайынчысы Мункэ-Батор болза, Дэндэбти ынакшып турары Оюнбилгиниң акызы. Мункэ-Батор үш чыл болгаш чедип келирге, оң ачазы орду тудуунда ажылдап турар, динмазы ноянның хоюн кадарып турар болган. Ынчангаш, ол уруг ноянның чөлшээрели чска ынак эки Дэндэбке кадай болуз эргези чок.

Гоминданчылар-биле харылзаалыг чөвүлекчизи Тусулагчинини саядарына алыскан ноян Дорж дээрги Янның келгенине дой гүзүзүп турар. Ол үеде Улустуң чазанни төлөзүлчизи келген деп ноянга улус дынадыр. Ноянга чөвүлекчи Захилагчи ордунуң тудуун соксалдыр, Янның сүмезин дынавазын сүмелеп, гоминданчыларның байдалынын баксыраанын, коммунистер шавар халдаашкынын чүгө Манчжуряда эвес, бүгү Кыдатта эгелээнин чугаалап турар.

Ноян Дорж аайын тыпайн чайтылып турар. Янны Сүхэден чажырап дээш Тусулагчи ол черини хүрээлчизе Янны мегелеп лама кылып алгаш чорудуптар.

Сүхэни ноян чалап алгаш, шай-балга кылып турар үеде, Мункэ-Баторнуң адазын даамал идегел кемедир этеп казы чедип келир. Сүхэ оңу дыннап каар. Ноян аайын тыпайн баргаш, ордунуң тудуун соксаткаш, ядыларын тарадып чандыраары дужаар.

Коммунистер чедип келген соонда хосталдывс деп чанып келген ядылар чугаалажып турар. Көдээниң чурттакчыларын Сүхэ чымып алгаш, хостуг амдыралды улус канчаар тургүзүп ап турарын чугаалап берип, областың Улустуң чазанниң сонгүлдэзи удатпас болурун дынадып турар.

Дэндэб ол хуралдарга олурушпанына оралдажып чоруп турар. Ынчалза-даа моолдарның өнүктөери кымнарыл, дайынчы кымнарыл деп чүвени Дэндэб чорту билп келир. Улуг шуурган болу бергенде Дэндэбтиң согур незин Сүхэ камгалап алганын көргөш, анык чыгычының бүзүрели ханылап турар.

Ноян Дорж коммунистерге удур шиттирлиг хемчег албас боорга, Тусулагчини гоминданчыларже Ян чагаа чедиртип чорудар. Тусулагчи-биле кады гоминданчы шериглер турган черге чораш, Дэндэб чүвени байдалын улам-на эки билп, Тусулагчи болза, моолдарның дайынчы-биле харылзаалыг кижидир деп чүвени бүзүрээ.

Чепсектиг отряд чорудуп бээр дугайында Сүхэ чагаа бижээш, Мункэ-Баторну Улустуң хосталга шерининиң командьлал черинче чорудар. Ынчалза-даа Тусулагчиниң кижилери оңу орукка өлүрүп кааш, оң бижиниң ап алырлар.

Тусулагчи болгаш Ян ол чагадан оларның чажынды Сүхэнин билп каанын көргөш, Дэндэбти байысаап, өдүрлеринге чедип турар. Бир эвес Сүхэни өлүрүп каар болузу эршээр бис дээш, Дэндэбке бижек бергеш, Тусулагчи оңу чорудуптар.

Дэндэб ам-на улустуң дайынчыларынын хоралыг чоруун болгаш улустуң өнүктөери коммунистердир деп чүвени шуут билп алыр.

Сүхэге Дэндэб челе бергеш, Тусулагчинин хоралыг бодалгазын чугаалап бээр. Ол болза, мун кишчоруктуң эн-не шиттирлиг чери болуп турар.

Сүхэ бүгү байдалды командьлал черинге барып илеткээри-биле боду чорур деп шиттирлеп алыр. Дэндэб оон-биле кады чоруптар.

Гоминданчы шериглер көдээге чедип келгеш, чонну дээрбедел, күчүлөп, өлүрөр чорукту кылып эгелээр. Гоминданчылар Мункэ-Баторнуң адазын аалдын чурттакчы чоңу көрүп турунда-ла коммунистерге дуулашкан дээш кадыг дошкуну-биле өлүрүп каар.

Ол черге хенертен Улустуң хосталга шериниң отряды көстүп келир. Ол отряд-биле кады Сүхэ болгаш Дэндэб чедип келир. Улустуң шериниң отрядынын гоминданчы шериглер-биле тулчушкуну болза, Кыдаттың улустарынын катыжышыкынын тодаргайы-биле илередиң турар. Янны Дэндэб ойдадып тургаш тудуп алыр болгаш Тусулагчини Улустуң хосталга шериниң дайынчылары тудуп алыр.

Улус чон боттарынын хостакчыларына өөрүшкү-биле ужуражыр. Дэндэб Улустуң хосталга шериниң хүрээленинге кирер, оңу бөдүнүң черини кижилери байыралы өөрүшкү-биле үдөп турар. Ынчангаш Дэндэб кыдат эштери-биле кады бодунуң чуртуунуң хосталгазы дээш, аас-кежини дээш демиселче чоруптар.

«Ховунуң оглу» деп кино чурук чаа Кыдаттың улустарынын найыралынын дугайында, Иштики Моолдуң улусунуң хосталганы чалап алганынын дугайында солун болгаш эки утка шынарлыг кино болуз.

Х. БАЙКАРОВ.

КИНО

Моол-совет найыралдын айы

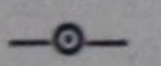
УЛАН-БАТОР. Моол-совет найыралдын айы МАР-да чурттакчыларның политиктиг улуг идегел-биле чоруп турар. Бүгү аймактарның болгаш сумуларын төптөринде айнын эгелээниниң дугайында хуралдар эртип турар.

Республиканың найысалы байырлалды-биле шиметинген. Кудумчуларда советтиң болгаш моолдуң куруне туктары, моол болгаш совет улустарынын мөңгө болгаш бузулбас найыралына хамаарыштырган лозунгулар, транспортылар долдунган.

Хей-хей бажынарның ханаларында—делегейин бүгү ажыкчы чоинарынын улуг баштыкчылары В. И. Ленинниң база И. В. Сталинниң болгаш моол улустуң баштыкчылары Сүхэ-Баторнуң болгаш Чойбалсанниң портреттерин бижылгап аскан.

Эльбег Очир аттыг төп кино театрада совет улустуң коммунист тургузушкунунда чедикчинериниң дугайында улуг делгелге ажытылган.

Улан-Баторда совет номнарын делгелгези ажытылган. Маршал Чойбалсан аттыг улутпур комбинада Совет Эвилелинин мат ажылынын чедикчинин көргүзүп турар делгелге болган. (СЭТА).

Тайбыңның Пактызы дээш! ИРАН

ПРАГА. Телепресс агентилелинин Тегерандан медээлеп турары болза: Тайбың талалакчыларынын иран Нитилелинин органы «Маслахат» солун тайбың талалакчыларынын ийи дугаар Национал конференцияны чыылдырар деп кыйгырыгы парлаан.

«Беш улуг курунелериниң аразына Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыгынын адаанга Ирандан чыгынган ийи миллион ат салышкыныры кандыг-бир өске шимчээшкнге азы партияга болаарга тайбың талалакчыларынын шимчээшкни бистин улзувустуң хей кезин хаара туткан» деп солун бижиң турар.

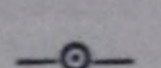
Солунун айтып турары болза, «Моол мурунда чылда турганына болаарга тайбың талалакчыларынын саны бо чылын денел чок хей». Ынчангаш «чаа программа ажылдап кылдырган, ол шимчээшкнин амгы үеде соругазын хандырып, оңу илередиң турар организация тургустунган турар ужурулуг» деп солун демделеп турар.

МЕКСИКА

ПРАГА. Телепресс агентилелинин корреспондентинин дыпнадын эзугаар алырга, беш улуг курунелериниң аразына Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Кыйгырыгынын адаанга Мексикада 320 муң кижжи холунуң үжүүн салган. Ат салышкынын чыылдазы үргүлчүлүк турар.

АРГЕНТИНА

МОНТЕВИДЕО. Буэнос-Айресте парлап турар «Луча» солунуң медээлеп турары болза, беш улуг курунелериниң аразына Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыгынын адаанга Аргентинада 3.900 муң кижжи аттарын салган. (СЭТА).

Транзиоданчының коммунисттик партиязынын удурткучулары шиткели

БЕИРУТ. Ливан парлаганын дыннадып турарын эзугаар алырга, Трансиоданчының Коммунисттик партиязынын удурткучу дегтели Фуад Нассарны Аманени хоорайын суду февраль 20-ле 10 чыл дуугузула кара-бажың хоругдалыны шиткен.

Эске ийи буруудатырганнар—Джабер Хусейн болгаш Элиас Шама оларны кайызын-даа 5—5 чыл иштинде хосталгазын казып шиткен.

Суд болурунун мурунда бодунуң чугааларына Фуад Нассар болза, король турган Абдуллаун болган амгы король Талалдын политиказын калдыкы агентилериниң политиказын кылдыр сойгалап илередиң турган деп «Аш Шарк» солун айтып турар.

Фуад Нассар Англия-биле Трансиоданчынын аразында керэни шүмчүлээ.

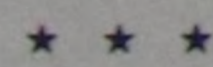
Ол чугааларнын соонда корткан эрге-чагыргалар судтаашкынын хаалгы кылдыр шиттирлээлер. Судтаашкын чүгө ийи хүн дуругуна үргүлчүлээ. (СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустуң армиязынын Кол командьлалынын дыңнады

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказынын Улустуң армиязынын катыжышкыныры кыдат улустуң эки-турачыларынын кезектери-биле кады фронтунуң ангы-ангы участоктарына америк-англи интервентилериниң болгаш лисымманчы шериглериниң дириг күжүнө база техниказына чидиргелерни таварыштырышаан, камгаладың тулчушкуннарын үргүлчүлөп турар деп Кореяның Улустуң армиязынын Кол командьлалы февраль 23-те медээлеп турар.

Февраль 23-те Улустуң армиязынын зениттик кезектери болгаш адыжкылары болза дайынның Вонсан, Нампхо болгаш Сукхонь районнарда тайбың чурттакчыларгы черлерин бомбалап, пулемет-биле боолап турган самолеттарынын иштинден ийи самолеттары андара адып бадырган.

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказынын Улустуң армиязынын Кол командьлалынын февраль 24-те медээлеп турары болза:

Лисымманчы бөлүк биле Иосиданың чазаның сүлчээзи

ШАНХАЙ. Япониядан медээлер эзугаар алырга, чокта чаа Токиода улус чазак биле лисымманчы «чазактын» аразына «тайбын» керээзи дээр керээ чарар дугайында чугаалажышкынар эгелээ.

Бо чугаалажышкынар дугайында айтырыгы зир чылын декабрда Джон Фостер Даллестян Японияга сөөлгү чоранынын үрчиде-ле шуут шиттирлээ турган.

Даллесте баштапкан төлээ черин бир кол сорулгазы Тайванда гоминданчылар-биле болгаш Мур-

Кореяның Улустуң армиязынын катыжышкыныры кыдат улустуң эки-турачыларынын сырый деткимчези-биле дайыныга удур бүгү фронтларга камгаладың тулчушкуннарын үргүлчүлөп турар.

Барыны болгаш төп фронтларга дайын февральдың 23-те болгаш 24-те бир кезек участоктарга ужура-чүлдөрдүн болгаш танкаларнын база артиллерияларнын деткимчези-биле 10 ажыг катап атакаларын кылган. Ол кылган атакаларын шуптузун ойтур шапкан.

Февраль 23-те бистин шериглериниң кезектери чөөн талакы эрикте Килчу районуга бир эсминетти, бир торпед катерни суг дүвүнчө дүлүп кирген болгаш эрик кыдынын чурттакчылыг черлерин артиллериялар-биле боолап турган дайынның бир каш корабльдерин кемдедиң, үрей аткан.

Ол-ла хүн дайынның самолеттары Вонсан, Нампхо болгаш Сукхонь районнарына халдаашкынырын кылган. Бистин шеривис зениттик артиллерияларнын боолашкыны-биле дайынның ийи самолеттары дүжүр адып бадырган болгаш бир самолетту кемлеткен. (СЭТА).

пую Кореяда лисымманчылар-биле эвиледежиринче Иосиданың чазан албадары турган болгай.

Вашингтоннуң айтып бериишкити-биле япон реакцияны болгаш лисымманчыларнын аразында боттадырган сүлчээ болза, америк империадистериниң Азияга чорудар эжелекчи планнары-биле, база Оо-жун океанга агрессия бөдүлгелерини тургузарынын планнары-биле холбаалыг болуп турар.

(СЭТА).

Америк солдаттарын Кыдатче ужудушкуннарынын дугайында

ПЕКИН. Синьхуа агентилелинин 7 бомба октаан, оң түнелинде дамчыдып турары болза: Паньмынчжонда тайбыңчылыг дугайында чугаалажышкыныры америкнаар өш-биле узамдыктырып турла, Сонгу-чөөн Кыдатче америк самолеттарын чорудуп турар чөнгээлиг ужудушкуннарынын саны улам көвүлөп турар. Четче эвес медээлер эзугаар алырга, америк самолеттар 248 ужудушкуннарын кылган, ол ужудушкуннарга самолеттарнын 51 бөлүктөри кирешкен.

Ол чаза таварышкынырынын үезинде самолеттар тайбың чоңу эри-биле черлик эзу-биле бомбалап чырыш боолап турган. Январын 6-да 8 самолеттар Дзианьда демир орук станциязынче ужудушкун кылгаш 14 бомбалар октаан, үш демир орукчуларын балгылаан; январь 19-та бир самолет Цзиньнин муруну-барынын талазында турар Масянькоуже ужудушкун кылгаш

(СЭТА).

Тунисте болушкуннар

ПАРИЖ. Тунисте байдал дүшкүрүлгү хөвөөр турарын Парижтиң эртенги солуннарынын дыңнадылганы херечилеп турар. Франциянын колонийи эрге-чагыргаларынын кады хемчеглеринге чурттуң чоңу национал хосталгалыг шимчээшкнини күштелдирери-биле харылап турар.

«Либерасон» солунуң дыңнадын эзугаар алырга, Сфакса студентилериниң чыскаалы болган, студентилер Тунисте национал хамаарышпас чорукту тыпсырын негеп турганнар. Полиция 34 студентилерни тудуп хоругдаан.

Сус хоорайда хоорай эргелелиниң чөвүлелиниң оралакчы даргазынын бажынына граната чазылган. Гафе хоорайга полиция «арыглаашкы» талазы-биле ажыл дээр ажыл чоруткан, оң үезинде 21 кижжи туттурганнар. Тунистин далай эринге чоруткан шак ындыг ажылдын үезинде 39 патриотчу кыстар туттуп хоругдалырганнар. Оларны шуптузун шериг трибуналынын судуны шилчиткен.

Тунистин Коммунисттик партиязынын дыңнадын «Оманите» солун парлаан. Тунис патриоттарын француз полициянын тудуп хоругдап ту-

рарына, тунис улустуң национал-хосталгалыг шимчээшкнинин удурткучуларын шөлүүруге удурткучуларынын ол дыңнадыгта илередиң турар.

Тунистин коммунисттик болгаш өске-даа партияларынын Ремада ивезже шөлүтүргөн удурткучулары оларны чурттуң кургаг ховууду районнарыне шөлээнинге удурткучуларынын медээ кылдыр февраль 17-де аштаашкын чарлааннар.

Тунисте албадалдыг күш-ажылдын чаа-чаа лагерининиң организация турарынын дугайын дыңнадып турар.

«Фам франсэ» деп демократтыг француз журналды харыс салгалыг редактору Элиза Фрейсти Тунисте Францияже шөлүпкен. Оң мурунда Тунистин француз колонийи эрге-чагыргалары Элиза Фрейсти шериг трибуналынын судуна кирир бодап турган деп «Оманите» солун дыңнадып турар. Ол барымдааны солун болза, француз херээженеринин журналынын удурткучуун хостарын шиттирлиг негеп турган француз болгаш тунис демократтарынын чаа тилгелгези кылдыр үнелеп турар. (СЭТА).

Харыс салгалыг редакторун оралакчысы Д. О. БЕГЗИ.

«Комсомол ХХХ чыл ою» кинотеатрга Февраль 29-те—«Ховунуң оглу» («Сын степей»)

Сеансыларнын эгелээри: 6 шак 15 минутта, 8 болгаш 10 шактарда.

Москвага болур делегейиниң экономика чөвүлөл хуралына япон төлөөлөкчилериниң киржириниң дугайында айтырыг

ТОКИО. Дэнди Цусин агентилелинин дыңнадып турарын эзугаар алырга, февраль 20-ле япон парламентаын Алдыкы палатазынын даштыкы херектер талазы-биле комиссиязына коммунист Хаяси болгаш ажылачын тараачын партиянын кежигуну Курода олар, Делегейиниң экономика чөвүлөл хуралына киржирин күзөп турар япон делегтерге Совет Эвилелинче баар паспорттар бербес деп чазак шиттир-

лээн дээр дугайында дыңнадыг талазы-биле айтырыг тургусканнар.

Даштыкы херектерин парламент оралакчы министри Исинара болза, даштыкы херектер министрствозу япон хамаатыларынын Совет Эвилелинче чорук чорурунун дугайында айтырыгы «өөрөңп көрүп турар» чүве деп харыылап.

Япониянын ном үндүрер черлеринде болгаш полиграфия үлутпүр-

биле харылзаалыг бөлүктөр Делегейини